

Miksi muukalainen pukeutuu mustaan?

Värien merkityksiä Bram Stokerin *Draculassa*

Pyry Saarinen

Kandidaatintutkielma

Oulun yliopisto

Humanistinen tiedekunta

Kirjallisuus

Marraskuu 2016

1 JOHDANTO	3
1.1 Teoreettinen tausta ja rajaus	4
1.2 Draculan tarina	5
2 PYHÄ PUKEUTUU PYHÄÄN, PAHA PUKEUTUU PAHAAN	6
3 VAATTEET HENKILÖN PYHYTTÄ KUVAAMASSA	7
4 TUNNELMALLINEN KUUTAMO	8
5 VÄRIEN SYKLISYYS	9
6 PÄÄTÄNTÖ	12
LÄHTEET	13

1 Johdanto

Bram Stokerin *Dracula* (1897) on goottilaisen kauhun tunnetuimpia teoksia. Sitä on siksi luettu paljon, ja sitä ovat tutkineet paitsi akateemiset myös yksinkertaisesti kirjallisuudesta pitävät. Teosta on luettu todella monesta näkökulmasta, joten paljon siitä tiedetään jo.

Olenkin siksi päätynyt yrittämään hyvin erilaista lähestymistä tähän klassiseen teokseen. Oma fokukseni on teoksessa ilmenevissä väreissä. Goottilainen kauhuromantiikka on genrenä varsin selkeästi tunnistettava, ja elää vielä tänäkin päivänä populäärikulttuurissa. Lukuisat elokuvat, kuten *Sin City*, *Batman* ja *Harry Potter*, ammentavat yhä tähän päivään asti piirteitä goottilaisesta perinteestä.

Goottilainen kirjallisuus on lähtöisin 1800-luvun alun Englannista. Goottilaisen kirjallisuuden miljööseen kuuluu perinteisesti tuulentuivertamia linnoja, maanalaisia käytäviä, katedraaleja, hautausmaita ja synkkiä metsiä. Nimitys *goottilainen* viittaa kansaan, jolla oli merkittävä rooli Länsi-Roman tuhoon johtavissa tapahtumissa. Goottilainen viittaa myös keskiajalla vallassa olleeseen kirkonrakennustyyliin. Goottilainen siis viittaa eräällä tapaa keskiaikaan, joten se on ollut arvoltaan varsin negatiivinen aina 1750-luvulle saakka. Sen jälkeen goottilaisuus alettiin kokea mielenkiintoisena ja salaperäisenä (ks. Savolainen et al. 1992).

Romantiikka tyyliunantana vastusti aikakauden vaatimusta järjellisyydestä ja järjestelmällisyydestä. Goottilainen romantiikka oli vielä tavallista romantiikkaakin kriittisempi: siinä missä romantiikka pyrki yhdistämään ja sovittamaan, goottilaisuus hyväksyi irrationaalisuuden ja paradoksaalisuuden (Savolainen et al. 1992).

Goottilaisessa kirjallisuudessa Jumalan ja saatanan välinen kamppailu on ratkaisematon, ja se käydään ihmisen mielessä (Savolainen et al. 1992). *Draculassa* Jumalan ja Saatanan välinen kamppailu on läsnä, mutta taistelu on usein hyvinkin konkreettista. Jumaluutta edustavat teoksen kristilliset protagonistit, kun taas Draculan hahmossa on selkeitä viitteitä saatanallisuudesta.

Tutkimuksessani luin tarkasti teoksessa ilmentyvät värit, ja pyrin sitten selittämään niitä tunnetuilla teorioilla. Teoria, jonka valitsin pääteoriakseni, on lähtöisin kielitieteiden puolelta. Tämä tutkimus on siis varsin poikkitieteellinen, ja siinä yhdistyvät ainakin kirjallisuustiede ja kognitiivisen kielitieteen tieteenalat.

1.1 Teoreettinen tausta ja rajaus

Kielitieteiden puolella 1990-2000 luvuilla on räjähdysmäisesti noussut kognitioon perustuva kieliteoria (Haddington et al. 2010, 21). Tämä teoria tutkii ihmisen kognitiivisten ominaisuuksien heijastumista kieleen. Taustalla on huomio, että ihmisen oma ruumiillinen kokemus vaikuttaa ihmisen tapaan jäsenellä maailmaa. Kielitieteiden puolelta ilmiötä tutkinut George Lakoff kiteyttää asian varsin provosoivasti teoksessaan *"Philosophy in the flesh"* (1999):

Reason is not disembodied, as the tradition has largely held, but arises from the nature of human brains, bodies, and bodily experiences. This is not just the innocuous and obvious claim that we need our body to reason; rather, it is the striking claim that our very structure of reason itself comes from the details of our embodiment. (Lakoff & Johnson 1999, 4)

Tämä kielitieteellinen suuntaus korostaa ihmisen ruumiillista kokemusta, ja sen vaikutusta ihmisen tapaan hahmottaa maailmaa. Tällaiset ihmiskehoon liittyvät asiat heijastuvat kieleen metaforien muodossa. Jos esimerkiksi sanon "hän oli todella lämmin ihminen", tulkinta ei todennäköisesti ole, että hän oli jotenkin fyysisesti lämmin, vaan *lämmin* sana viittaa tietynlaisiin luonteenpiirteisiin. Lämmin henkilö on jollain tapaa miellyttävä, ehkä huomaavainen tai antelias. Samaan tapaan jos sanon "hän oli kylmä ihminen" tulkinta todennäköisesti on jotain lämpimälle vastaista. Kylmä ihminen on kenties tunteeton tai piittaamaton.

Tämä kieliin vakiintunut tapa hahmottaa asioita on jäännettä siitä, että ihminen hahmottaa maailmaa ruumiillisesti. Ihminen kokee lämpimän miellyttävänä, joten miellyttävät asiat kielessä kuvataan usein "lämpiminä". Kylmä taas on epämiellyttävää, joten epämiellyttävät asiat kuvataan kylminä.

Ihmisten tapa hahmottaa maailmaa on siis perusteeltaan biologinen, ja siten varsin universaali. Lakoff ja Johnson kuitenkin mainitsevat, että vaikka ihmisen tapa hahmottaa maailmaa johtuu biologiasta ja on siten levinnyt laajasti erilaisiin kulttuureihin, vaikuttaa myös historiallinen ulottuvuus. (Lakoff & Johnson 1999).

Tässä tutkielmassa hyödynnän hyvin yleistä, kieliin vakiintunutta, värimetaforaa: Musta on paha ja vaalea on hyvä. Tämä metafora tulee esiin esimerkiksi englanninkielisessä vakiintuneessa ilmauksessa "be the black sheep of the family". Valkoinen taas mielletään usein hyvään ja puhtauteen, kuten karjalaisessa sananlaskussa "ei lunta valkeammaksi tulla" (Ylikarjula 2014, 9)

Tämä mustan ja valkoisen vastakkaisuus ei jää vain kieleen, vaan se saa merkityksiä myös kulttuurisessa kontekstissa. Mielikuvissa mustan ja valkoisen sisältämät arvot ovat usein varsin

vastakkaiset: valkoinen liitetään hyvään, ja musta liitetään negatiivisiin asioihin (Ylikarjula 2014, 83).

Tutkin siis sitä, miten ihmisen kognitiivinen tapa hahmottaa maailmaa mustan ja valkoisen kautta heijastuu *Draculan* maailmaan. Tutkin, millaisissa yhteyksissä valkoinen ja musta esiintyvät, ja onko näille hahmotettavissa temaattinen vastine. Jos ihmisen tapa hahmottaa musta negatiiviseksi ja valkoinen positiiviseksi heijastuu kieleen, niin voi kenties löytää tämän ilmiön heijastumia muissakin mielikuvituksellisissa projektioissa (jollainen *Dracula* kieltämättä on).

Tämän lisäksi huomasin muutaman värin kohdalla varsin mielenkiintoista esiintymistä, joita olen sitten tulkinnut. Olen rajannut värit vain erikseen mainittuihin väreihin. Tämä tarkoittaa, että voin ottaa värin osaksi tulkintaa vain, jos se on erikseen mainittu väriksi. Vaikka siis tiedän auringonvalon olevan keltaista, en voi tulkita sitä, jos sitä ei ole erikseen mainittu keltaiseksi.

1.2 Draculan tarina

Teos alkaa lakimies Jonathan Harkerin matkatessa Transylvaniaan tapaamaan salaperäistä kreivi Draculaa. Varsin nopeasti hän kuitenkin huomaa jotakin olevan pielessä, ja jää vangiksi Draculan linnaan. Hän kuitenkin pakenee sieltä onnistuneesti, nähtyään ensin hirveitä asioita kuten vampyyrinalaisia ja arkussaan verisenä makaavan Draculan.

Sen jälkeen Englannissa, kaupungissa nimeltä Whitby, Lucy niminen nuori neiti aikoo mennä naimisiin. Kreivi Dracula kuitenkin saapuu laivalla Whitbyyn hieman ennen kun Lucy ehtii mennä naimisiin. Hän lumoo Lucyn niin, että tämä lähtee yöllä tapaamaan Draculaa. Tällöin Dracula ensimmäisen kerran imee Lucysta verta. Tämän jälkeen Dracula alkaa vierailemaan Lucyn luona tämän nukkuessa, lepakoksi muuttuneena. Lucy kärsii pitkään veren puutteesta Draculan toistuvasti imiessä tältä verta, ja kuolee lopulta veren puutteeseen. Myöhemmin käy ilmi, että Lucy on muuttunut kuollessaan vampyyriksi, ja teoksen päähenkilöt alkavat tämän seurauksena jahtaamaan Draculaa.

Jahtaamisessa heitä johtaa selkeän kristitty hahmo Abraham Van Helsing. Hän on aluksi ainoa, joka uskoo vampyyrin olemassaoloon. Hän hyödyntää kristinuskolle tyypillistä symboliikkaa taistelussaan Draculaa vastaan, esimerkiksi ristejä ja pyhityksiä. Draculalla taas on arsenaalissaan monia ihmisten yleisiä vihollisia, rottia, susia ja lepakoita.

Dracula myös vierailee öisin teoksen Renfieldin luona, joka on mielisairas. Dracula esittää tälle lupauksia, joiden seurauksena Renfield kutsuu hänet sisään mielisairaalaan, joka toimii myös teoksen kahden päähenkilön, Minan ja Dr. Stewardin, kotina. Dracula ei nimittäin voi mennä

sisään taloon, jos kukaan ei ole häntä kutsunut. Draculan ja Renfieldin välit kuitenkin menevät rikki, ja Dracula myöhemmin tappaa hänet.

Teoksessa yön ja päivän vaihtelu on myös varsin merkittävä. Tämä johtuu Draculan ominaisuuksista, hän nimittäin on yöllä vahvimmillaan. Hän myös sen vuoksi liikkuu lähinnä öisin, kun taas ihmiset toimivat usein päivällä. Yöllä hän on ylluonnollisen voimakas, Jonathan muun muassa näkee hänen kiipeävän pää edellä alas vuorensinämää.

Dracula liikkuu yöllä, ja nukkuu päivisin multaa sisältävissä laatikoissa, joita toi mukanaan Transylvaniasta. Teoksen päähenkilöt pyrkivät jäljittämään nämä laatikot, ja tekemään niistä Draculalle kelvottomia. Dracula sen sijaan pyrkii kääntymään Whitbyn naisia vampyyreiksi. Hän ilmestyy yöllä teoksen naispäähenkilön, Mina Harkerin, luokse ja puree tätä, käynnistäen prosessin, joka muuttaa hänet vampyyriksi.

2 Pyhä pukeutuu pyhään, paha pukeutuu pahaan

Teoksen temaattisella tasolla on varsin selkeä dikotomia Draculan ja ihmisten välillä. Tämän ilmiön huomaa jo aiheiden ja teemojen tasolta: Dracula yrittää kääntää teoksen naisia vampyyreiksi, ja päähenkilöt pyrkivät tappamaan Draculan. Tämä dikotomia on niin vahva, että protagonistit teoksen lopulla jopa jahtaavat Draculaa tämän kotimaahan.

Kun tarkastelee Draculaa musta-valkoinen dikotomian näkökulmasta, näyttää teoksen alun kylä varsin mielenkiintoiselta. Matkalla Draculan linnaan Jonathan nimittäin näkee hyvin kristillisen kylän. Kylä on viimeinen pysähdyspaikka ennen Draculan linnaa. Kyläläisten vaatteiden valkoisuus on toistuva yksityiskohta, joka toistuu sivuilla 9-10 viisi kertaa. Tässä kolme esiintymää:

They had all full white sleeves of some kind or other, and most of them had big belts with a lot of strips of something fluttering from them like the dresses in a ballet, but of course there were petticoats under them. (D, 9)

The strangest figures we saw were the Slovaks, who were more barbarian than the rest, with their big cow-boy hats, great baggy dirty-white trousers, white linen shirts, and enormous heavy leather belts, nearly a foot wide, all studded over with brass nails. (D, 10)

Tämä valkoiseen pukeutuminen tuntuu liittyvän kristinuskoon kanssa. Kyläläiset ovat varsin avoimia kristityn symboliikkansa kanssa: "When I asked him if he knew Count Dracula, and could

tell me anything of his castle, both he and his wife crossed themselves, and, saying that they knew nothing at all, simply refused to speak further.” (D, 11)

Dracula sen sijaan pukeutuu aina mustaan. ”Within, stood a tall old man, clean shaven save for a long white moustache, and clad in black from head to foot, without a single speck of colour about him anywhere” (D, 26). Draculan hahmossa taas saattaa usein nähdä viitauksia saatanallisuudesta ja helvetistä: ”But the Count! Never did I imagine such wrath and fury, even to the demons of the pit. His eyes were positively blazing. The red light in them was lurid, as if the flames of hell fire blazed behind them.” (D, 58)

Simo Ylikarjula teoksessaan *Värillä on väliä* luettelee monia valkoisen merkityksiä (sivuilla 11-22). Yksi yleinen länsimaailmassa vaikuttava valkoisen symboli on juuri kristinusko, onhan valkoinen väri raamatussa jumalallisuuden vertauskuva. Musta, johon Dracula pukeutuu, sen sijaan edustaa kristinuskossa kuolemaa (Ylikarjula 2014, 87).

Kun tarkastelee maailmaa ”musta-valkoinen” käsittemetaforan kautta, näyttää siltä, että teoksessa tämä ajatus näkyy dikotomiana ”kristinusko-muut”, jossa kristinuskoa edustaa valkoinen, ja musta edustaa vääräuskoisuutta. Teokseni otsikko viittaa juuri tähän ilmiöön. Teoksessa epäkristillinen toimija, Dracula, kuvataan mustaan pukeutuvana, ja luodaan näin keinotekoisia dikotomiaa kristittyjen ja ”muukalaisen” välille.

3 Vaatteet henkilön pyhyttä kuvaamassa

Tulkintani on, että valkoinen pukeutuminen asettuu siis eräällä tapaa kuvastamaan henkilön pyhyttä. Tämä osio käsittelee sitä, miten teoksen päähenkilöt sijoittuvat tällä asteikolla, eli miten teoksen päähenkilöiden pukeutumista kuvataan.

Teoksen päähenkilöistä Lucy on selkeästi valkoiseen pukeutuva. Hänen valkoinen pukeutumisensa mainitaan toistuvasti, esim: ”Lucy was looking sweetly pretty in her white lawn frock” (D, 93). Lucy on myös kristitty, ja hädän hetkellä hän pyytää Jumalan apua ”God keep you, dear, and God help me!” (D, 200).

Valkoinen pukeutuminen myös luo kontrastin Lucyn ja Draculan välille:

When I got almost to the top I could see the seat and the white figure, for I was now close enough to distinguish it even through the spells of shadow. There was undoubtedly something, long and black, bending over the half-reclining white figure. (D, 128)

Tämä on kohtaaminen, jossa Dracula ensimmäisen kerran puraisee Lucya. Lucy on kävellyt unissaan hautausmaalle, ja Dracula odottaa häntä. Tässä kohdassa näkyy teoksessa vallitseva selkeä dikotomia. Kristitty Lucy, "white figure", ja tummaan pukeutuva Dracula.

Teoksessa olevien miesten asema on hieman monimutkaisempi. Teoksessa värejä, joihin miehet pukeutuvat, ei nimittäin juuri mainita. Tästä näkökulmasta he ovat siis *määrittämättömiä*, eli he eivät ole kumpikaan. He eivät myöskään ole näkyvästi kristittyjä (Abraham Van Helsingin lukuunottamatta).

Teoksen loppupuolella tämä "värttömyys" kuitenkin muuttuu. Kun päähenkilöt ovat vihdoinkin hyväksyneet vampyyrin olemassaolon ja päättävät tappaa tämän, heidän pukeutumisena ensimmäisen kerran mainitaan. Tällöin kertoja itsekin ihmettelee, miksi he kaikki pukeutuvat mustaan:

It was odd to notice that by common consent we had all put on black clothes. Of course, Arthur wore black, for he was in deep mourning, but the rest of us wore it by instinct. (D, 290)

Tämä yllä oleva lainaus esiintyy teoksen kohdassa, jossa he alkavat jahtaamaan Draculaa. He joutuvat suorittamaan monia kristinuskon näkökulmasta pakanallisia tekoja, kuten manauksia ja haudanryöstöjä. He siis eräällä tapaa siirtyvät pakanalliselle alueelle, joten heidän pukeutumisensa heijastaa tätä muutosta.

Teoksessa Lucy on kaikkein "pyhin", hän pukeutuu valkoiseen ja on muutenkin käyttäytymiseltään huomaavainen ja viaton. Teoksen miespäähenkilöt sen sijaan eivät värien perusteella määrity, paitsi lopussa he eräällä tapaa luisuvat pakanalliselle alueelle, ja pukeutuvat täten mustaan.

4 Tunnelmallinen kuutamo

Teoksen kuutamo noudattaa varsin omalaatuista logiikkaa. Jonathanin ollessa vankina Draculan linnassa, kuun valo kuvataan keltaiseksi: "I looked out during the beautiful expanse, bathed in the yellow moonlight till it was almost as bright as a day. (D,51)"

Sen sijaan kun Lucy on yöllä kävellyt unissaan hautausmaalle, valo on muuttunut hopeiseksi. "The silver light of the moon struck a half reclining figure, snowy white. (D, 128)"

Kun näiden kohtausten ympäristöä tarkastelee, huomaa että tunnelmallisesti toinen, lainaus sivulta 51, esiintyy miellyttävässä ympäristössä. Jonathan katselee ikkunasta, ja keltainen valo piristää häntä: "The mere beauty seemed to cheer me. There was peace and comfort in every

breath I drew.” (D, 51). Lainausta sivulta 128 sen sijaan esiintyy tunnelmallisesti hyvin pelottavassa ympäristössä. Lucy on kävellyt unissaan hautausmaalle, jossa Dracula odottaa. Tämä on myös kohta, jossa Dracula ensimmäisen kerran imee Lucysta verta.

Oma tulkintani perustuu värien tunnelmalliseen assosiaatioon. Simo Ylikarjula mainitsee myös teoksessaan, että keltainen liitetään usein iloon ja lämpöön, onhan se auringon väri (Ylikarjula 2014, 27 ja 29). Kun *Draculassa* tunnelma on helpottunut, tämä tunnelma heijastuu kuuun, jonka väri on tällöin keltainen, sillä keltainen kuu on tunnelmallisesti miellyttävämpi.

Hopea kuunvalo noudattaa samaa logiikkaa. Ongelma kuitenkin on, että hopea ei ole varsinainen väri, vaan väriin rinnastettava ominaisuus joka saa nimensä tunnetusta metallista. Tämän vuoksi joudun tulkitsemaan hopean valkoisen sävyksi, jolla on metallille ominainen kiilto.

Käsittelin aiemmassa osiossa sitä, miten valkoinen liittyy teoksessa pyhyteen ja kristinuskoon. Simo Ylikarjula myös teoksessaan mainitsee, miten länsimaisessa kontekstissa kristinusko liittyy jumaluuteen. Hän kuitenkin toisessa kohtaa sanoo valkoisen liittyvän myös talveen ja kuolemaan: ”Myös värien merkitys vaihtelee eri kulttuureissa, mutta muutamilla väreillä voidaan luoda yleisiä mielleyhtymiä. Esimerkiksi kuolema, talvi ja valkoinen liittyvät aina toisiinsa” (Ylikarjula 2014, 5). Valkoinen siis konnotoidaan paitsi pyhyteen, myös kylmyyteen ja kuolemaan.

Valkoisen värin mielleyhtymät selittävät teoksen kuun kuvausta. Kun tunnelma on miellyttävä, kuu näyttäytyy keltaisena. Kun tunnelma muuttuu uhkaavaksi, teoksen kuu muuttuu keltaisen tunnelmalliseksi vastakohtaksi, eli valkoiseksi. Keltainen edustaa lämpöä ja aurinkoa, valkoinen sen sijaan talvea, kylmyyttä ja kuolemaa. Kuu siis eräällä tapaa reagoi teoksen tunnelmalliseen ilmapiiriin.

5 Värien syklistisyys

Mielestäni teoksen temaattisella tasolla toimii eräänlainen tunnelmallinen kehä. Tietynlaiset tapahtumat seuraavat toisiaan, usein samassa järjestyksessä. Tämä kehä näkyy parhaiten Lucy Westeranin kohtalosta. Aluksi Lucy voi hyvin, ja on onnellinen. Sen jälkeen Dracula imee hänestä verta, joten hänen vointinsa romahtaa. Tämä säikäyttää teoksen ihmiset, mutta mitään vakavampaa ei sitten tapahdu. Lucy alkaa paranemaan, ja ihmiset helpottuvat. Sitten Dracula kuitenkin vierailee uudestaan, ja Lucyn vointi romahtaa taas. Kohta kuitenkin alkaa paraneminen, ja ”sykli toistuu”.

Tästä esimerkkinä tohtori Sewardin päiväkirjamaininnat. Ensin ihmiset pelästyivät, ja Lucy oli pitkään kalpea, mutta asiat alkavat näyttää paremmilta. Teoksessa syyskuun neljäntenä päivänä Sewardin päiväkirjaan on kirjoitettu yksinkertaisesti "Patient still better today" (D,164). Seuraavana päivänä vointi paranee edelleen: "Patient greatly improved. Good appetite; sleeps naturally; good spirits, colour coming back." (D, 164). Sitä seuraavan päivänä Lucyn tilaa kuvataan dramaattisesti muuttuneena: "Terrible change for the worse. Come at once; do not lose an hour. I have hold over telegram to Holmwood till have seen you." (D, 164)

Kun tarkasti katselee *Draculassa* esiintyviä värejä, voi huomata, että ne noudattavat myös hieman samalaista kehämäisyyttä. Kutsun tätä ilmiötä värien syklistyydeksi.

Syklän ensimmäistä vaihetta kutsun *ennakoivaksi*-vaiheeksi. Tässä vaiheessa mitään konkreettista uhkaa ei ole olemassa, mutta ilmassa on tietynlaista vaaran enteilyä. Tämän vaiheen tyypillisin väri on harmaa. Harmaa yleensä liittyy kulttuurisesti yleiseen, pahaa enteilevään, symboliin "harmaat pilvet": "Today is a gray day, and the sun as I write is hidden in thick clouds."

Tätä seuraa silmiinpistävä harmaan korostaminen:

Today is a gray day, and the sun as I write is hidden in thick clouds, high over Kettleness. Everything is gray except the green grass, which seems like emerald amongst it, gray earthy rock, gray clouds, tinged with the sunburst at the far edge, hang over the gray sea, into which the sandpoints stretch like gray figures.

Tätä vaihetta seuraa *paratiisi*-vaiheeksi nimittämäni tila. Tälle vaiheelle on tyypillistä lähes yli-inhimillinen kauneus, ja tässä vaiheessa voikin nähdä värejä, joita ei muuten esiinny missään kohtaa kirjaa. Paras esimerkki tästä on melkein heti "harmaan päivän" jälkeen:

Before the sunset dipped below the black mass of Kettleness, standing boldly athwart the western sky, its downward was marked by myrial clouds of every sunset colour – flame, purple, pink, green, violet, and all the tints of gold; with here and there masses not large, but of seemingly absolute blackness, in all sort of shapes, as well outlined as colossal silhouettes.

Paratiisivaihe toimii eräänlaisena hengähdystaukuna ennen viimeistä vaihetta. Tunnelmallisesti se toimii eräänlaisena siirtymän korostajana. Maailmaa kuvataan mahdollisimman kauniiksi, jotta tuleva muutos näyttäisi mahdollisimman pahalta. Tästä esimerkistä myös näkee hyvin sen, miten paratiisivaiheessakin on läsnä tietynlaista uhkaavaa tunnelmaa.

Kolmas vaihe, jota itse kutsun *syöksy*-vaiheeksi, on syklän viimeinen vaihe, jossa asiat menevät todella nopeasti huonoksi. Tästä konkreettinen esimerkki on Mina Harkerin päiväkirjamaininta: "Then without a warning tempest broke." (D, 110)

Tämä on vaihe, jossa Dracula saapuu, tai on jo lähellä. Kaikki paratiisivaiheen värit ovat kadonneet ja korvautuneet mustalla tai valkoisella. Harmaata ei juuri enää näy, vaan maisema on muuttunut kontrastisemmaksi. Tämä näkyy esimerkiksi Whitbyn myrskyssä juuri paratiisivaiheen esimerkin jälkeen: *White crested waves beat madly on the level sands and rushed up the shelving cliffs—* (D, 110)

Harmaa väri häviää, ja korvautuu joko mustalla tai valkoisella. Jostain syystä sumu, joka vielä äsken oli harmaata, muuttuu valkoiseksi:

To add to the difficulties and dangers of time, masses of sea-fog came drifting inland – white, wet clouds, which swept by in ghostly fashion, so dank and damp and cold that it needed but little effort of imagination to think that spirits of those lost at sea were touching their living brethren with clammy hands of death— (D, 110-111)

Tässä myrskyssä Dracula saapuu Whitbyyn. Aiemmin puhuin siitä, miten valkoinen assosioidaan kylmyyteen. Tässä valkoiset sumupilvet ovat konkreettisesti kylmiä (cold). Lisäksi valkoinen sumu ja Dracula liittyvät yhteen myös konkreettisella tasolla. Myöhemmin teoksessa nimittäin paljastuu, että Dracula voi luoda valkoista sumua ja muuttua sellaiseksi tahtoessaan.

Mielenkiintoisia ovat myös Harkerin käyttämät metaforat ”swept in ghostly fashion” ja ”spirits of those lost at sea were touching their living brethren with clammy hands of death—”, jotka kuvaavat valkoisia pilviä, mutta jotka eivät ole värejä. Tällaisiin valkoisen kanssa esiintyviin metaforien tutkiminen kuitenkin veisi liian kauas tutkimuksen alkuperäisestä aiheesta, joten en pureudu niihin enempää.

Tämä sykli ei ole teoksessa ainutkertainen, vaan sen voi nähdä myös teoksen alussa. Kun teoksen alussa Jonathan matkustaa Draculan linnaan, hän yöpyy kyläläisten kanssa. Kyläläiset käyttäytyvät oudosti:

Just before I was leaving, the old lady came up to my room and said in a hysterical way: "Must you go? Oh! Young Herr, must you go?" She was in such an excited state that she seemed to have lost her grip of what German she knew, and mixed it all up with some other language which I did not know at all. I was just able to follow her by asking many questions. (D, 11-12)

Tämän jälkeen implikoidaan aamun olleen harmaa: *“The gray of the morning has passed, and the sun is high over the distant horizon, which seems jagged, whether with trees or hills I know not, for it is so far off that big things and little are mixed.”* (D, 13)

Tämän jälkeen Jonathan matkustaa vankkureissa vuorille. Vuorilla Jonathan näkee lähes yli-inhimillisen kauneuden:

I soon lost sight and recollection of ghostly fears in the beauty of the scene as we drove along, although had I known the language, or rather languages, which my fellow-passengers were speaking, I might not have been able to throw them off so easily. Before us lay a green sloping land full of forests and woods, with here and there steep hills, crowned with clumps of trees or with farmhouses, the blank gable end to the road. There was everywhere a bewildering mass of fruit blossom--apple, plum, pear, cherry. And as we drove by I could see the green grass under the trees spangled with the fallen petals. In and out amongst these green hills of what they call here the "Mittel Land" ran the road, losing itself as it swept round the grassy curve, or was shut out by the straggling ends of pine woods, which here and there ran down the hillsides like tongues of flame. (D, 14-15)

Vaikka maisema on hyvin kaunis ja Jonathan on helpottunut, tässäkin on läsnä tietynlaista pelkoa: "I soon lost sight and recollection of ghostly fears in the beauty of the scene as we drove along, although had I known the language, or rather languages, which my fellow-passengers were speaking, I might not have been able to throw them off so easily." (D, 14)

Sitten Jonathan saapuu alueelle, jossa Dracula asuu. Värit muuttuvat mustaksi ja valkoiseksi, ja tunnelmallisesti ollaan "astuttu eri ilmastoon" :

It seemed as though the mountain range *had separated two atmospheres, and that now we had got into the thunderous one*. I was now myself looking out for the conveyance which was to take me to the Count. Each moment I expected to see the glare of lamps through the blackness, but all was dark. The only light was the flickering rays of our own lamps, in which the steam from our hard-driven horses rose in a white cloud. We could see now the sandy road lying white before us, but there was on it no sign of a vehicle. (D, 18, Kursiivi lisätty)

6 Päätäntö

Tutkimukseni lähtökohta oli varsin kunnianhimoinen. Pyrin tutkimaan kirjallisuutta psykologisten teorioiden avulla, ja kiinnittämään huomioni teoksen yksityiskohtiin, jotka eivät ole teoksen ymmärtämisen kannalta keskiössä. Tämä tulkinta osoittautui varsin hedelmälliseksi ainakin "Tunnelmallinen kuutamo"-osiossa.

Jos ihminen hahmottaa tunnelmallisia elementtejä ruumiillisesti, kuten teoriansi olettaa, looginen seuraus on, että miellyttävissä tunnelmissa esiintyy lämpimiä värejä ja epämiellyttävissä kylmiä (koska ihminen kokee lämpimän miellyttävänä ja kylmän epämiellyttävänä).

”Pyhä pukeutuu pyhään, paha pukeutuu pahaan”-osiossa perinteinen symboliikkaan perustuva tulkinta tarjosi helpon vastauksen. Itse jäin kuitenkin pohtimaan myös syvempiä valkoiseen liittyviä assosiaatioita. Ylikarjulan mukaan valkoinen on yleinen puhtauden symboli. Kristinuskossa tapa käyttää valkoista jumalallisuutta kuvattaessa saattaa olla ilmentymä tästä samasta ajatuksesta. Kuvattaessa jumaluus konkreettisesti puhtaan valkoiseksi on haluttu ilmentää Jumalan *henkistä puhtautta*. Henkinen ”puhtaus” ja pukeutuminen puhtaan valkoisiin vaatteisiin ovat kristinuskossa eräällä tapaa metonymisessä suhteessa.

”Värien syklisyys”-osiossa huomasimme, miten värit usein heijastavat tietynlaisia tunnelmia. Tulkitsin, että kauneuden korostaminen toimii eräänlaisena muutoksen pohjustajana, jonka tarkoitus on saada seuraavaksi tulevat muutokset tuntumaan entistä pahemmilta. Maailma representoitiin satumaisen kauniina, jotta Draculan saapuminen olisi mahdollisimman hirveä.

Olisi varsin mielenkiintoista tutkia, löytyykö muiden maiden kirjallisuudesta samanlaisia ilmiöitä. Historiassa on tilanteita, joissa kirjallisuus on käsitellyt jonkin vierasperäisen ilmiön saapumista maahan. Olisi kiintoisaa tutkia, onko niissä samanlaisia ilmiöitä kuin mitä ilmeni *Draculassa*. Onko havaittavissa samanlainen jako ”meihin ja muihin”? Entä onko tällä jaolla jonkinlaisia muita ”kehystäviä” elementtejä, kuten vaikka värimaailma? Onko kenties hahmotettavissa samanlaisia siirtymiä, kuin mitä käsittelin ”värien syklisyys”-osiossa.

Lähteet

Primäärilähde

Stoker, Bram 1897. *Dracula* [=D]. CRW Publishing Limited (2003)

Sekundäärilähteet

Pentti Haddington & Jari Sivonen 2010. *Kielentutkimuksen modernit klassikot : kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede*. Helsinki: Gaudeamus.

Lakoff, George & Mark Johnson 1999. *Philosophy in the flesh : the embodied mind and its challenge to western thought*. New York: Basic Books.

Savolainen, Matti, Matti Savolainen, Päivi Mehtonen, Anthony Johnson, Arto Kivimäki, Tuulevi Ovaska, Ilkka Mäyrä, Virpi Koskela, Leena Peltonen, Sari Saloranta & Pekka A. Manninen 1992. *Haamulinnan perillisiä : artikkeleita kauhufiktiosta 1760-luvulta 1990-luvulle*. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Ylikarjula, Simo 2014. *Värillä on väliä : värien symboliikkaa ja merkityksiä*. Vantaa: Katharos.